

Väitöskirja Turun Yliopistossa 19.11.2005:

KAHDENURANPERHEET TYÖMARKKINOILLA JA ALUEDYNAMIIKASSA

Turun yliopistossa tarkastettiin fil. maist. **Saara Yousfin** väitöskirja "Kahdenuranperheet työmarkkinoilla ja aluedynamiikassa". Virallisena vastaväittäjänä toimii tutkimusprof. **Toivo Muilu** Oulun yliopistosta ja kustoksena prof. **Pentti Yli-Jokipii**.

FM Saara Yousfi on syntynyt 1975 Helsingissä ja kirjoittanut ylioppilaaksi 1994 Meilahden lukiosta. Hän on valmistunut filosofian maisteriksi 1999 Turun yliopistosta. Hän toimii tutkijana Siirtolaisuusinstituutissa. Väitös kuuluu maantieteen alaan.

Ohessa seloste väitösaiheesta.

Siirtolaisuustutkimuksia A 27
ISBN 951-9266-83-6

Kirjan myynti: Siirtolaisuusinstituutti puh. (02) 284 0440 tai verkkokauppa <http://www.migrationinstitute.fi>

Perheen kokonaisuus ratkaisee perheissä, joissa molemmat vanhemmat luovat uraa

Kahdenuranperheiden päätöksenteossa tärkeimmäksi tekijäksi nousee perheen kokonaisuus. Kahdenuranperheet kohtaavat keskimäärin muita perheitä useammin kriittisiä päätöksenteon tilanteita puolisoiden työtehtävien asettamien tarpeiden yhteensovittamisessa, kun molempien työurat vaativat yllättävää ajallista panostusta. Toinen merkittävä pulma syntyy, kun alueellinen uudelleen sijoittuminen on uralla etenemisen edellytyksenä.

Avioliitto ja työmarkkinoille aktiivisesti osallistuminen luovatkin "väkinäismuuttajia" ja "väkinäispysyjiä", vaikka nämä usein ovatkin tyytyväisiä perheen kokonaisuhyvinvoinnin kannalta tehtyihin ratkaisuihin. Tilanne ei kuitenkaan ole yhteiskunnallisesti ongelmaton, sillä se johtaa usein lyhytaikaiseen ja toisinaan jopa pysyvään alityöllisyyteen.

Molemmilla puolisoilla palkitseva työ

Saara Yousfin väitöskirjatutkimus koskettaa yhä useampia perheitä nyky-Suomessa. Ajankohtaisuudestaan huolimatta kahdenuranperheitä ei juuri ole aiemmin Suomessa tutkittu. Muuttodynamiikkaa pidetään tutkimuksessa prosessina, jossa päätökset ja muutokset seuraavat toisiaan koko elämän ajan, mikä tekee tutkimuksesta moniulotteisen ja haastavan. Kahdenuranperheiden pitkäjäsenisyys on saatu postikyselystä, joka suoritettiin vuoden 2001 lopussa.

Kaikkiaan kahdenuranperheitä ovat pariskunnat, joissa molemmat puoliset kokevat työnsä henkilökohtaisesti palkitseviksi ja ammatilliseen kehittymiseen tähtääviksi sekä ovat työssään sitoutuneita. Tutkimuksessa keskitytään sellaisten perheiden analysointiin, joissa kummatkin puoliset ovat joko johtajia, ylimpiä virkamiehiä tai erityisasiantuntijoita.

Työ- ja asuinmahdollisuudet keskittyvät kasvukeskuksiin

Suomessa kahdenuranperheiden työ- ja asuinmahdollisuudet keskittyvät voimakkaasti kaupunkiseutujen keskuksiin sekä merkittävimpien kasvukeskusten työssäkäyntialueille. Työssäkäyntialueet koostuvat eri kuntatyypeistä, joten kahdenuranperheilläkin on vielä valittavanaan millaisilla asuinseuduilla mieluiten asuvat.

Kahdenuranperheiden suosituimpia alueita ovat urakehitysmahdollisuuksien vuoksi Helsinki, Espoo, Tampere, Turku, Oulu, Vantaa, Jyväskylä ja Kuopio työssäkäyntialueineen. Kahdenuranperheiden kannalta suotuisat työmahdollisuuksien kunnat ovat valtakunnallisten keskeisten kaupunkiseutujen mukaiset, sillä kuntien toiminnallinen erikoistuminen ja osaamisperusta palveluineen ovat keskeisessä asemassa suotuisten alueiden määrittelyssä. Kahdenuranperheiden alueellisessa jakaumassa näkyy myös voimakkaasti Etelä-Suomen läänin ammattirakenteen painottuminen johto- ja asiantuntijatyöhön.

Muutto mahdollista myös maaseutumaisiin kuntiin

Kahdenuranperheiden alueellisessa sijoittumisessa näkyy kuntia laajempien toiminnallisten alueiden käyttö perusalueyksikköinä. Kaupunkien läheisen maaseudun, ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun kunnat ovat kaupunkiseutujen keskusten ja muiden kaupunkien ympärille keskittyneitä potentiaalisia asuinalueita osana laajempia työssäkäyntialueita. Osalle kahdenuranperheistä ne pystyvät tarjoamaan myös mielekkäitä ja haastavia työtehtäviä. Naisvaltaisten ammattien kuten opettajien ja sairaanhoitajien työpaikat ovat alueellisesti muiden ammattien työpaikkoja tasaisemmin jakautuneita kuten myös julkisen hallinnon työpaikat. Tämä vaikuttaa työn etsintäalueiden suuntaamisiin sekä työn etsinnässä puolisoiden keskinäiseen priorisointiin.

Kahdenuranperheiden naisten sijoittuminen koulutustaan vastaavaan työhön muuton jälkeen uudella paikkakunnalla on keskimäärin hitaampaa kuin miehillä. Kaikkiaan muutolla on alityöllisyyttä parantava vaikutus sekä miehillä että naisilla.

Tietoa muuttovirtojen ymmärtämiseen

Ihmiset ovat aluekehityksen varsinaisia toimijoita ja koulutetun työvoiman saatavuuden merkitys kasvaa alueellisena kilpailutekijänä. Alueen arvo määrittyy yhä enemmän sen kyvystä houkutella erityisosaamista ja pätevyyttä omaavia ihmisiä alueelleen.

Jo nyt on havaittavissa työvoiman saatavuuden heikenneen alueellisesti. Tässä mielessä kahdenuranperheiden muuttodynamiikka auttaa ymmärtämään tulevia muuttovirtoja yleisemminkin. Työvoimansaantia hankaloittaa jatkossa väestön entistä korkeampi koulutusaste ja kahdenuranperheiden yleistymisen. Myöskään työpaikkojen laadullinen ja asiasisällöllinen keskittymis- ja erikoistumiskehitys ei helpota tilannetta.

Työn ja perheen yhteensovittamisen työkaluksi tulisi arvioida osa-aikatyön mahdollistamista vaihtoehtona etenkin lapsiperheille. Kahdenuranperheet ratkaisevat puoliso työpaikkaongelmia alityöllistymällä eli ottamalla vastaan työn, joka ei vastaa osaamistaan tai pendelöimällä läheisille muille työssäkäyntialueille tai etätyöskentelemällä osan viikosta. Kahdella paikkakunnalla asuminen on harvinaista, mutta useilla perheillä on siitä kokemusta väliaikaisena alueellisen uudelleen sijoittumisen joustona.

Keskeisiä tuloksia edustavat väitöskirjan johtopäätösluvussa esitetyt perhe-, työ- ja muuttotapahtumat yhdistävä perheiden elämänvaihemalli ja perhesysteemin dynamiikan malli. Jälkimmäinen kuvaa työn ja perheen välistä aikamaantieteellistä vuorovaikutusta ja perheiden uudelleensijoittumisen dynamiikkaa.

Väittelijän yhteystiedot: matkapuhelin 044 033 4664, s-posti saara.yousfi@utu.fi